

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ДУАЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

А. В. Шестакова, к. е. н.,
заступник директора з наукової роботи
Житомирської філії ПВНЗ «Європейський університет»

Ринок органічних продуктів є перспективним сегментом агропромислового ринку розвинених країн світу, що є свідченням ефективного використання земельних ресурсів, застосуванням новітніх технологій в аграрному виробництві та залученням до цього процесу фахівців відповідного рівня. Зважаючи на це, Україна впродовж останніх років також активно долучається до розвитку органічного руху, кожен її регіон представлений виробниками органічної продукції, а в торговельних мережах поряд з іншими товаровиробниками продукція органічного виробництва займає свою нішу, формуючи при цьому конкурентні переваги.

За даними експертів Міжнародної федерації органічного сільського господарства IFOAM і науково-дослідного Інституту біоземлеробства FiBL нині виробництво екологічно чистої сільськогосподарської продукції розвивається у 153 країнах світу, а обсяг ринку досягає 50–60 млрд доларів США [1, 2]. Відповідно такий аргумент є своєрідним поштовхом до розвитку органічного землеробства в Україні, а також стимулом до вирощування екологічно чистої продукції українськими аграріями. Останніми роками в країні

спостерігається збільшення обсягу внутрішнього ринку споживання органічної продукції, неабияк зростає попит саме на органічні продукти харчування. Виробництво органічної продукції є практичною реалізацією концепції сталого розвитку аграрного виробництва, що передбачає поєднання захисту довкілля, економічного зростання й соціального розвитку як взаємозалежних і еквівалентних елементів стратегічного розвитку держави, що гарантуватиме населенню високу якість продовольства та стане запорукою у продовольчій безпеці.

Виходячи з вищезазначеного, необхідно компетентно підходити до підготовки майбутніх фахівців аграрної сфери, оскільки після закінчення університетів даного напрямку невелика кількість випускників виявляє бажання працювати за спеціальністю. Причин цьому є достатньо: невелика заробітна плата, здебільшого важкі умови праці, сезонний характер зайнятості в сільському господарстві, але основна причина з якою зіштовхуються ще в процесі навчання у профільних університетах – це застаріла матеріально-технічна база, невідповідність навчально-методичного матеріалу щодо реальних вимог роботодавців, недосконалість методик викладання тощо. Відповідні тенденції створюють певні перепони при працевлаштуванні на перше робоче місце для молодих фахівців.

Докорінно таку негативну ситуацію, на нашу думку, можна змінити за рахунок саме соціальної інновації в економіці та суспільстві, конкретніше при впровадженні системи дуальності вищої освіти, що прокладе шлях тісній співпраці університетів та підприємств й стане провідником між нерозривністю теорії у навчанні та безпосередньої практики на виробництві.

За проектом Концепції підготовки фахівців у вищій освіті за дуальною системою навчальні заклади, що готують кадри, намагаються враховувати вимоги товаровиробників під час підготовки фахівців та адаптувати зміст навчальних програм та планів підготовки фахівців до інноваційних процесів, що відбуваються в галузях. Існує низка невирішених проблем в організації і виконанні програм практичного навчання студентів, що загострюються внаслідок складних економічних умов, в яких опинилися вищі навчальні заклади. Не відповідає сучасним вимогам наявна нормативна база, що регламентує взаємовідносини між вищими навчальними закладами і підприємствами, організаціями та установами щодо проведення практики студентів.

Виробниче навчання студентів здійснюється на місцях, значна частина яких не забезпечує їм необхідних умов для виконання програм

практики, та не відповідає вимогам до первинних посад. Ринок праці диктує необхідність перегляду традиційних підходів у системі освіти. Під час приймання на роботу представники бізнесу цікавляться не стільки форматом «знань» випускників навчальних закладів, скільки їх готовністю до професійної діяльності. Отже, головне завдання – вдосконалення системи підготовки сучасних висококваліфікованих фахівців і забезпечення успішної адаптації студентів-випускників до професійної діяльності.

Досвід підготовки фахівців у провідних країнах Європи, який побудовано за дуальною системою навчання, де графік освітнього процесу розподіляють за циклами теоретичного та практичного навчання, свідчить про те, що така організація освітнього процесу є найбільш ефективною. Виникає необхідність запровадження нових підходів в організації підготовки фахівців на основі соціального партнерства підприємств та навчальних закладів.

Концепція відповідає цілям і завданням, передбаченим такими програмними документами та ініціативами Євросоюзу в галузі освіти: Європейський пакт заради молоді (*European Pact for Youth*), Порядок денний щодо нових вмінь (*New Skills Agenda*), Освіта і підготовка 2020 (*Education and Training 2020*).

Серед проблем, які потребують вирішення, принципи реалізації дуальних освітніх програм виділяють наступні:

- удосконалення системи підготовки сучасних фахівців, які б максимально відповідали вимогам ринку праці, шляхом розроблення науково обґрунтованих методологічних основ їх навчання;

- вивчення існуючого законодавства та визначення шляхів його вдосконалення для забезпечення підготовки фахівців за дуальною системою;

- розроблення механізмів підвищення мотивації соціально-економічних партнерів (навчальних закладів, підприємств, студентів) до співпраці;

- забезпечення якісного та прозорого оцінювання кваліфікаційного рівня випускників університетів із залученням роботодавців;

- скорочення терміну адаптації випускників до професійної діяльності.

Принципами реалізації дуальних освітніх програм вищими навчальними закладами є:

- 1) студентоцентризований підхід, згідно з яким конкурентоздатність випускника на ринку праці визнається його головною потребою як споживача освітньої послуги, сприяння

плавному переходу від навчання до професійної діяльності випускника;

2) вільний вибір навчальними закладами форм реалізації освітніх програм і Підприємств-партнерів;

3) вільний вибір студентом форми навчання (моделі здобуття вищої освіти) за відповідною освітньою програмою;

4) компетентнісний підхід до розроблення освітньої програми за дуальною системою, що передбачає формування у випускника здатності вирішувати виробничі завдання;

5) забезпечення відповідності освітніх програм професійним стандартам, потребам роботодавців і особливостям регіонального ринку праці шляхом залучення роботодавців до формування освітніх програм, набору студентів, оцінювання результатів навчання;

6) забезпечення якості практичного етапу підготовки шляхом запровадження стандартів робочих місць і постійного зворотного зв'язку;

7) врегулювання відносин між вищим навчальним закладом, студентом і Підприємством шляхом укладання тристороннього договору [3].

Відтак Концепція є інструментом модернізації вищої освіти, спрямованим на приведення змісту і результатів навчання у відповідність до сучасних потреб суспільства шляхом запровадження нового підходу до організації навчання. У Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти передбачається встановлення рівноправного партнерства закладів вищої, фахової перед вищою, професійної (професійно-технічної) освіти, роботодавців та здобувачів освіти з метою набуття останніми досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптація в умовах реальної професійної діяльності. Розроблена Концепція використовує німецький досвід дуальної форми здобуття освіти, який було презентовано завдяки Представництву Фонду імені Фрідріха Еберга, Німецько-Українському агрополітичному діалогу, Проекту Східного партнерства «Дуальна освіта в діалозі» за участі закладів освіти різного рівня, Федерації роботодавців України, ДУ «Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта», ГО «Українська Асоціація Маркетингу» та було використано робочою групою утвореною Міністерством освіти і науки України [3, с. 3].

Відповідно для забезпечення розвитку агропродовольчого сектора, зокрема органічного виробництва, необхідно враховувати рекомендації щодо реалізації дуальних освітніх програм вищими навчальними закладами для того, щоб сформувані інноваційні підходи у навчанні студентів, а також розробити принципи і механізми взаємодії та визначити ступінь відповідальності за їх дотримання між

всіма учасниками такої системи. Роль та місце вищої освіти за дуальною системою в підготовці фахівців з органічного виробництва має полягати, насамперед, у сприянні переформатування навчального процесу, а саме до залучення в процес викладання та підготовки навчально-методичного матеріалу викладачів-практиків, проведення лабораторних та практичних занять безпосередньо на виробничих підприємствах.

Подібні механізми взаємодії університетів аграрного напрямку та підприємств з виготовлення органічної продукції матимуть соціальний, економічний та екологічний ефект у суспільстві та державі, що забезпечить проведення аграрних науково-інноваційних досліджень, розповсюдження інноваційних знань серед виробників і споживачів органічної продукції, розроблення цільових, регіональних інноваційних програм і проектів, просування вітчизняної органічної продукції на міжнародні ринки, а головне дозволить зменшити міграційні відтоки прогресивної молоді закордон.

Список літератури

1. International Federation of Organic Agriculture Movements [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ifoam.bio/>.
2. Willer H. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2013 / H. Willer, J. Lernoud, L. Klicher. – Bonn : Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick and IFOAM – Organic International, 2013. – 340 p.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» № 660-р від 19.09.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>